

Bijlage Toetsingskader Criteria Duurzaam Inkopen

A Doel

De rijksoverheid wil samen met de medeoverheden de markt voor duurzame producten stimuleren door het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten en diensten te kopen. Hiertoe worden criteria ontwikkeld die bij toepassing kunnen leiden tot:

- Het vergroten van de vraag naar, en het marktaandeel van duurzame varianten van producten en diensten: van marge naar mainstream.
- Het stimuleren van innovaties: het bevorderen van de ontwikkeling en/of de marktintroductie van innovatieve duurzame producten.

B Doelgroep

De criteria zijn bedoeld voor toepassing door ministeries (kerndepartementen en agentschappen), provincies, gemeenten en waterschappen. Voor de rijksoverheid en voor andere overheden gelden verschillende doelstellingen voor het jaar 2010 maar worden dezelfde criteria ontwikkeld. Overigens kunnen ook andere overheidsorganisaties zoals onderwijs- en zorginstellingen en ook bedrijven de criteria toepassen.

C Toepassingsgebied

De indeling van de betrokken productgroepen is gebaseerd op een selectie uit de PIA-lijst (waarbij de selectie heeft plaatsgevonden op basis van de verwachte bijdrage aan de duurzaamheid). Voor een productgroep uit deze selectie wordt een criteriadocument opgesteld. Het criteriadocument beschrijft de relevante duurzaamheidsaspecten voor de productgroep en bevat criteria en aandachtspunten. De criteria zijn bedoeld om te worden toegepast in de specificatiefase

van het inkoopproces, vanaf het moment dat ze zijn vastgesteld. De criteria hebben daarom de vorm van concrete bestekteksten die in de specificatiefase kunnen worden opgenomen.

Voor duurzaamheid zijn ook de voorbereidingsfase van de aanbesteding (de fase van behoeftestelling waarin wordt bepaald welk product men precies nodig heeft en in welke hoeveelheid) alsmede de gebruiksfase (waarin ook duurzaamheidseffecten van een eenmaal ingekocht product optreden) van wezenlijk belang. Voor deze fasen worden aandachtspunten geformuleerd die gericht zijn op de behoeftespecificatie van de inkoopende organisatie.

D Juridische randvoorwaarden

De criteria zijn toepasbaar binnen het kader van het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (BAO), die de implementatie vormt van de Europese Richtlijn 2004/18/EG. De criteria worden juridisch getoetst, op de onderstaande randvoorwaarden:

- proportionaliteit (direct verband houdend met de opdracht en een redelijke mate van ambitie in verhouding tot de omvang van de opdracht)
- transparantie (duidelijkheid over inhoud en hoogte van de eis)
- non-discriminatie (geen discriminatie naar nationaliteit, lidmaatschap van keurmerk of branche, et cetera . Alle aanbieders worden gelijk behandeld)
- verificatie (criteria worden zodanig geformuleerd dat ze te verifiëren zijn en daar waar mogelijk wordt per criterium vermeld welke keurmerken of andere documenten kunnen dienen als bewijs).

In de juridische toets wordt nagegaan in hoeverre de criteria generiek toepasbaar zijn (bij alle overheden en bij zowel grote als kleine

omvang van de opdracht). Deze toets minimaliseert de kans dat de aanbestedende dienst geconfronteerd wordt met procedures op grond van de aanbestedingsregels. De aanbestedende dienst is overigens zelf verantwoordelijk voor de aanbesteding: het staat de aanbestedende dienst vrij om een hoger ambitieniveau toe te passen in de criteria. Het toepassen van een lager niveau is alleen mogelijk als daarvoor gegronde redenen zijn (in bijzondere situaties kan bijv. sprake zijn van significante meerkosten, onverenigbaarheid met veiligheidseisen, onvoldoende passend aanbod op de markt).

E Beleidsgerelateerde randvoorwaarden

De beleidsgerelateerde randvoorwaarden aan de op te stellen criteria zijn als volgt:

- Criteria moeten zo ambitieus mogelijk zijn.
- Criteria moeten ruimte laten voor creatieve of innovatieve oplossingen.
- Criteria mogen niet contrair zijn aan ander kabinetsbeleid en wet- en regelgeving. Soms kunnen de criteria ondersteunend zijn bij het implementeren of stimuleren van beleid
- Criteria zijn bovenwettelijk. Dit betekent dat de criteria verder gaan dan bestaande wettelijke eisen: ofwel door het niveau van eisen te verhogen ofwel door onderwerpen te benoemen waarvoor geen regelgeving bestaat. Aansluiting bij vrijwillige convenanten heeft de voorkeur. Waar regelgeving bestaat kunnen criteria niet dienen als extra stimulans voor handhaving.
- Een criterium moet daadwerkelijk substantiële invloed hebben op duurzaamheid.
- De binnen EU-verband ontwikkelde criteria worden zoveel mogelijk overgenomen, mits deze binnen het toetsingskader passen.

F Duurzaamheid: people, planet, profit

De criteria voor duurzaam inkopen adresseren sociale aspecten en milieu-aspecten. Tegelijkertijd moet voorkomen worden dat de criteria een negatieve invloed hebben op het "profit"-aspect. De toepassing van de criteria dient daarom over het geheel genomen niet te leiden tot substantiële meerkosten.

Wat de milieu-aspecten betreft gaan de criteria in op de belangrijkste van deze aspecten, waarbij de volledige levensloop van het product (dienst/werk) in beschouwing wordt genomen ("life cycle-benadering"). Voor de milieugerelateerde criteria wordt gebruik gemaakt van bestaande kennis bij inkopers, bedrijven, NGO's, brancheorganisaties, kennisinstituten en recente onderzoeken. Er wordt geen aanvullend uitgebreid onderzoek gedaan en geen keuze gemaakt voor één specifieke wetenschappelijke methodiek. Met de input van stakeholders wordt een integrale afweging van milieu-aspecten gemaakt. Van duurzamere alternatieven moet duidelijk zijn dat er geen afwenteling van het ene milieuthema naar het andere plaatsvindt.

De ministerraad heeft ingestemd met een aantal internationale sociale criteria voor duurzaam inkopen.

De sociale criteria bestaan uit het toepassen van de mensenrechten en de vier fundamentele normen (bijvoorbeeld bescherming tegen kinderarbeid en discriminatie) van de internationale arbeidsorganisatie ILO bij alle aankopen van de overheid. Aanvullende ILO-normen (redelijke werktijden, veilige werkplek, leefbaar loon) en de fair trade-norm voor een eerlijke prijs zullen voor een nader te bepalen beperkt aantal producten gaan gelden. De nu vastgestelde contouren van de sociale criteria worden thans nog uitgewerkt tot criteria die bij het inkopen kunnen worden gebruikt.

G Toepasbaarheid

Criteria worden opgesteld als eisen of wensen en hebben de volgende mogelijke vormen:

- Criteria voor de kwalificatie van leveranciers: uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen zijn, (eisen aan de leverancier) en selectiecriteria ('wensen' ten aanzien van de leverancier).
- Een beschrijving van de minimeisen die ten aanzien van levering, dienst of werk gesteld worden (het Programma van Eisen).
- Gunningscriteria, ('wensen' tav levering, dienst of werk). Deze zijn van toepassing als gekozen wordt voor het gunnen op Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI).
- Contractbepalingen.

De toepassingsgerichte randvoorwaarden aan de criteria zijn als volgt:

- De criteria zijn gebruiksvriendelijk en sluiten aan bij de inkooppraktijk van alle overheden, opdat zij makkelijk toepasbaar zijn in het inkoopproces.
- Er moet voldoende marktaanbod zijn om aan de vraag van alle overheden (rijk, provincie, gemeente, waterschap) te voldoen, rekening houdend met de verwachte ontwikkeling van vraag en aanbod.
- Er wordt per productgroep een klein aantal criteria opgesteld, waarin de meest relevante duurzaamheidsaspecten worden benoemd.
- De relevantie van criteria wordt per productgroep apart beoordeeld. Onder andere duurzaamheidsrelevantie en draagvlak spelen mee in de beoordeling.
- Criteria zijn zoveel mogelijk afgestemd op de gebruikelijke manier van aanbesteden en zijn zo generiek mogelijk geformuleerd. In incidentele gevallen kan het echter mogelijk zijn dat een criterium niet toepasbaar blijkt in een individuele aanbesteding. Waar dit wordt voorzien wordt dit beschreven in de toelichting bij het criterium.

De ervaring leert overigens dat de combinatie van randvoorwaarden kan leiden tot beperkingen in het duurzaamheidsniveau van de uiteindelijke criteria.

H Regeldruk/Administratieve lasten

In 2011 moet de regeldruk merkbaar zijn afgenomen. Ook de criteria duurzaam inkopen worden bezien vanuit de uitgangspunten die gehanteerd worden in het kader van het programma Vermindering regeldruk voor bedrijven.